

Kad je potkraj sedamdesetih godina izmijenjen tarifni sistem javnog prijevoza u Zagrebu, GŽZ se je ujedinila sa Zagrebačkim električnim tramvajem tako da je ukinuta Gradska željeznica u Zagrebu, odnosno željeznička veza Samobora sa Zagrebom. Posljednja je vožnja bila 31. prosinca 1979. god. a vlak su ispratili desetine Zagrepčana. Mnogima su tada zaiskrile i suze u očima.

Izložbom nismo stali samo na ožvljavaju prošlosti ove željeznice, već smo ukazali na propust koji je učinjen njenim ukidanjem. Pokazali smo primjere iz susjednih zemalja u kojima ovakve uskotračne željeznice posve lijepo funkcioniraju i turistička su atrakcija.

Pokazali smo i budućnost oko 2000. godine. Naime, prema srednjoročnom razvoju grada predviđena je, u okviru zagrebačkog željezničkog čvora, gradnja normalne željezničke pruge od Zagreba do Samobora, odnosno Bregane. Samobor će dakle dobiti željezničku veza sa Zagrebom, ali to više neće biti nekadašnji »samoborček«.

Izložba je bila postavljena u Samoboru od 20. 11. do 15. 12. 1985. a u Zagrebu od 16. 1. do 7. 2. 1986. U Zagrebu je otvorena točno na 85-tu godišnjicu puštanja pruge u promet.

Uz izložbu je tiskan katalog, bolje rečeno monografija o ovoj željeznici (75 stranica s desetak crno-bijelih fotografija) tiskanje kojeg je omogućeno zahvaljujući sponzorima — radnim organizacijama iz Samobora, nekadašnjim glavnim korisnicima ove željeznice. Izrađeni su i suveniri — koje su posjetio- ci rado kupovali — prigodna poštanska oмотnica sa žigom, razglednice s motivima aluminijskog vlaka i stare »peglice« kao i vrlo uspjeti bedž.

Za trajanja izložbe dolazili su brojni pojedinci koji su nam iznosili svoja sjećanja pa smo tako stvorili i bogatu zbirku fonoteke. Zanimljivo je koliko je ova željeznica nadoklanjivala pjesnike i likovne umjetnike koji su joj posvećivali svoje radove. Štoviše, nakon njenog ukinuća broj radova se čak i povećao.

Nažalost, apeli u knjizi dojmova »vratite nam samoborček« prelaze okvire naših muzeja. Za utjehu, izložbom smo potaknuli osnivanje Društva prijatelja samoborske željeznice kojemu je cilj da revitalizira ovu prugu (?).

Od nekadašnje željeznice Zagreb-Samobor sačuvana je parna lokomotiva i vagon u Tehničkom muzeju, te parna lokomotiva i dva vagona u Samoboru. Jedan DEV, koji je namijenjen Željezničkom muzeju u Zagrebu u osnivanju, ostavljen je u ograđenom prostoru samoborskog kolodvora, ali su ga moderni vandali toliko opustošili da više nema nikakvu vrijednost. Sve ostalo je prodano u staro željezo.

ABSTRACT

On the exhibition THE ZAGREB-SAMOBOR RAILWAY 1901-1979.

Ž. Jamičić

The Technical Museum in Zagreb and the Museum of Samobor have cooperated in the realization of an exhibition which presented the development of the narrow-gauge railway line and the once popular train the »Samoborček«, its removal. The exhibition illustrated the history of the Samobor railway line from the plans made in the 1850ies, over almost forty years of preparations for the beginning of railway traffic in 1901, to the last journey of the »Samoborček« on 31st December, 1979. The display makes it clear that a blunder was made by closing the line down.

Etnografska izložba »Nošnje Samoborskog kraja« u Samoborskom muzeju

Višnja Zgaga

Muzejski dokumentacioni centar, Zagreb

Prilmljeno: 15. 10. 1985.

Odsustvo svježijih i suvremenijih tema i pristupa im opći je nedostatak naših izložbi, bez obzira da li su postavljene u velikim nacionalnim ili pak regionalnim ili lokalnim muzejima. U izlaganju svake određene zbirke ili vrste muzejske građe vlada određeni muzeološki stereotip. Uzroci upornog trajanja nekih klišeja najčešće leže u nepoznavanju osnovnih muzeoloških načela: što komuniciramo i komu?

Da ima pomaka i da se može i drukčije i — tvrdim — bolje, pokazala je izložba gotovo banalnog naslova, Narodne nošnje Samoborskog kraja u Samoborskom muzeju, koja, nažalost nije popraćena

Detalj s izložbe **Nošnje samoborskog kraja** u Samoborskom muzeju, I. soba
Snimio: Emil Bakali

katalogom. Usprkos neznatno uložnim sredstvima (što se najzornije očitovalo u preskromnoj muzeografskoj obradi izložbe) ali zato jasnim i značajkim odnosom prema materijalu i nedvojbenim smislom za muzejsku priču postignuti su rezultati koji znatno nadrastaju mnogo razvikanije muzejske projekte. Ponajprije, jedna od najvažnijih karakteristika muzejske izložbe je muzejska priča, poruka, njena čitljivost i smisao za cjelinu, zaokruženost. Tako je gledaocu ove izlo-

Detalj s izložbe **Nošnje samoborskog kraja** u Samoborskom muzeju, II. soba
Snimio: Emil Bakali

žbe odmah jasno da će se narodne nošnja, odnosno odijevanje, pratiti kroz transformacije, koje donosi vrijeme, i kroz prilike, odnosno funkcije životnih sadržaja. Prva prostorija opremljena je tako da nas uvodi u svečane trenutke sela — vjenčanje, crkvena procesija i sahrana. Svečano prostiranim stolom u kutu sobe ostvaren je ugođaj kućnih slavlja, dok su fotografijama scena na otvorenom dočarani vanjski sadržaji. Narodne su nošnje prikazane na lutkama, prebačene preko škrinja za spremanje nošnji i postavljene na zid uz fotografije prikladnih sadržaja. Rekonstrukcija

Detalj s izložbe **Nošnje samoborskog kraja** u Samoborskom muzeju, III. soba
Snimio: Emil Bakali

odijevanja mlade pred ogledalom — lutka odijevana samo u donje rublje — najupečatljiviji je prizor koji kao kroz odškrinuta vrata uvodi pogledom posjetioca u djevojačku sobu, intimu, i stvara prostor duhovite dinamičnosti. K tome prikazuje — što se obično nigdje na izložbama ne čini — to što je »ispod« bogatih i teških narodnih nošnji.

Iz prostora slavlja i svečanosti prelazi se na mjesto rada. Tu je stol zamijenila travnata livada koju kose kosci: tu je košara sa jelom i vrč s pićem. Rade muškarci i žene. U svakodnevnu, radnu odjeću odjevene su lutke koje prikazuju pojedine faze rada (oštrenje kose i sl.). Na zidovima su postavljene fo-

tografije s prikazima poljskih radova, koje, snimljene prije drugog svjetskog rata, stvaraju autentičnu atmosferu prošlog, koja bi, da su napravljena veća povećanja, bila još vjerodostojnija.

Zadnja je prostorija određena za prikaz promjena na selu nakon rata. Ponovno se kroz nošnju — koja je zadržala stari kraj — ali je rađena iz kupovnih tkanina — prikazuju promjene na znatno širem planu. Žena u narodnoj nošnji stoji pored bicikla i u rogožaru nosi sir i vrhnje na tržnicu (»Samoborka«). Ta živa scena podsjeća nas na donedavno prisutnu sliku, i ovako muzeološki osviještena predstavlja gotovo seosko-urbanu simboliku.

Sljedeći detalj je još karakterističniji: iznad svečano postavljenog stola (da bi se dala mogućnost komparacije s onim iz prve sobe) ravnopravno su ovješene svetačke slike i fotografija Josipa Broza. Ovaj detalj zahtijeva, dakako, mnogo iscrpniju analizu, no bitno je u ovom primjeru njegovo registriranje i prezentiranje.

S ova dva primjera Lela Roćenović, autor izložbe, uspjela je muzeološki na najbolji način pokazati što znače transformacije, odnosno kako paralelno žive tradicionalnost i novina. Prisutnost suvremenosti na ovoj izložbi nije samo izazov muzeologiji već i etnologiji.

ABSTRACT

The ethnographic exhibition **National Costumes of the Samobor Region**

V. Zgaga

The ethnographic exhibition »National Costumes of the Samobor Region«, which was displayed at the museum of Samobor, is a new impulse for a more serious approach to museological solutions of the presentation of modern influences on the traditional way of living. The reality of an interconnection between tradition and modern ways is a special challenge not only for our museologists, but for ethnologists as well.

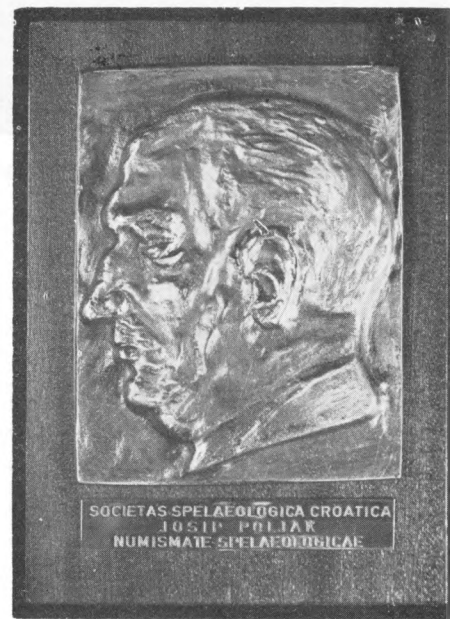
Josip Poljak — Numismate spaeleologicae

Krešimir Sakač

Geološko-paleontološki muzej,
Zagreb

Primljeno: 6. 12. 1984.

Dr Josipu Poljaku (Slavonska Orhovica, 1882 — Zagreb, 1962), istaknutom hrvatskom geologu i muzealcu, iskazana je nedavno još jedna počast. Speleološko društvo Hrvatske u povodu svoje 30. oblje-

Plaketa Josipa Poljaka, rad akad. kiparice Brunele Bobek

Snimio: Dragan Pelić

tnice utemeljilo je plaketu društva s likom Josipa Poljaka, koja je na IX kongresu speleologa Jugoslavije, održanom u listopadu 1984. godine u Karlovcu, dodijeljena zaslužnim članovima društva, što će se i nadalje zgodimice činiti.

Na plaketi je lik dra Josipa Poljaka, začetnika sustavnih znanstvenih speleoloških istraživanja u Hrvatskoj 1912 god.), jednog od osnivača Speleološkog društva Hrvatske kojemu je bio i predsjednik. Svoja je dugogodišnja istraživanja Poljak prikazao u nizu znanstvenih radova, među kojima su i **Pećine hrvatskog krša**, njegova doktorska disertacija (prva u Jugoslaviji s pod-